

AJUNTAMENT DE VALÈNCIA
REGIDORIA DE SERVICIS SOCIALS

ESTUDI DEL BARRI DE LA FONTSANTA

Agost, 2019

Secció de Planificació i Innovació

Amb la col·laboració de Pablo Montoya Chumillas, alumne de Sociologia, Universitat de València, programa La Dipu et beca

splanin@valencia.es

Índex

1. Introducció.....	2
2. Entorn geogràfic del barri.....	2
3. Antecedents històrics.....	5
4. El barri hui dia.....	10
5. Dades sociodemogràfiques.....	14
6. Renda i vulnerabilitat.....	25
7. Recursos.....	32
8. Centre Municipal de Servicis Socials Patraix.....	34
A. Dades de l'actuació del CMSS de Patraix.....	35
B. Entrevista al CMSS Patraix.....	41
9. Altres aportacions.....	41
A.) Entrevista a la Associació Cultural de Veïns Barri de la Font Santa.....	44
B.) Entrevista al CMAPM La Font Santa.....	44
C.) Referències del barri en la premsa.....	45
10. Conclusions.....	48
11. Bibliografia i altres fonts.....	51

1. Introducció

En el present estudi s'aborda l'anàlisi de la realitat social del barri de la Font Santa, en el districte de l'Olivereta, de la ciutat de València. La finalitat d'este estudi és poder reflectir les particularitats i característiques del barri en qüestió, i fer paleses les necessitats socials que hi ha. Per a això, es treballen tant dades de caràcter quantitatiu com qualitatiu. Pel que fa a les primeres, l'estudi conté una anàlisi tant sociodemogràfica com socioeconòmica de la població. D'altra banda, les dades qualitatives, acompanyen a les ja esmentades principalment amb entrevistes d'agents socials i responsables de centres d'equipaments públics del barri.

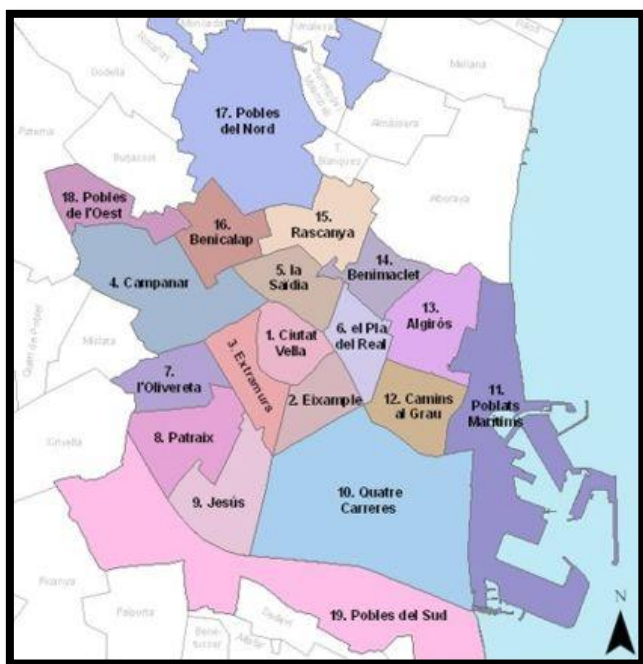
Així mateix, també s'hi inclou una revisió històrica del barri de la Font Santa; de la mateixa manera que un llistat dels recursos que podem trobar en la seua delimitació territorial, i una recopilació de les referències del barri en la premsa.

Cal matisar que el present estudi és una actualització de la informació d'un altre realitzat l'any 2008. Passada més d'una dècada des de l'últim estudi i els nombrosos canvis socials que s'hi han produït des de llavors i que han pogut repercutir i condicionar la realitat de la Font Santa, s'ha fet necessària esta actualització de l'estudi amb les dades disponibles més recents.

2. Entorn geogràfic del barri

La Font Santa és un barri de la ciutat de València que pertany al districte de l'Olivereta (núm. 7) i que està situat en el sud-oest de la ciutat. L'Olivereta limita amb els districtes de Campanar (núm. 4), pel nord, de Patraix (núm. 8) pel sud, i de Extramurs (núm. 3) per l'est. Per l'oest el districte de l'Olivereta confina amb Mislata i Xirivella, municipis que se situen ja fora de l'àrea metropolitana de la ciutat de València però que formen part de la seua conurbació urbana.

Plànol 1. València per districtes

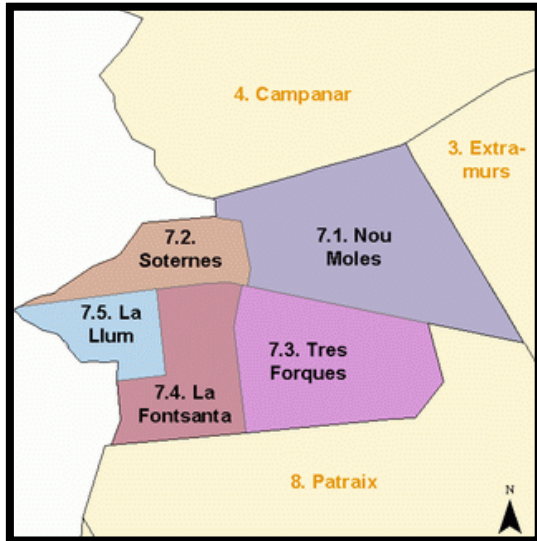
Font: Oficina d'Estadística de l'Ajuntament de València

El districte de l'Olivereta compta amb una superfície total de 198,9 hectàrees¹ i és un dels districtes que se situen en la perifèria de la ciutat. La delimitació territorial del districte queda demarcada al voltant de vies com el passeig de la Petxina, al nord; l'avinguda del Cid, al sud; l'avinguda de Pérez Galdós, a l'est; i el camí vell de Xirivella, a l'oest. Segons el padró de 2018 (Padró Municipal d'Habitants) el total d'habitants en el districte de l'Olivereta era de 48.639 persones amb una densitat de població de 244,5 habitants per hectàrea; una xifra molt superior a la mitjana de la ciutat de València amb 57,7 habitants per hectàrea.

El districte de l'Olivereta està conformat pels barris de Nou Moles, Soternes, Tres Forques, la Font Santa i la Llum. El barri de Nou Moles es presenta com el de major població, 26.210 habitants. Tres Forques es troba com el segon dins del districte amb major població, allunyat considerablement de Nou Moles, amb 8.883 habitants. Pel que fa a la resta de barris, la Llum, Soternes i la Font Santa presenten un nombre d'habitants més reduït, amb 5.050, 4.952 i 3.544 habitants respectivament.

¹ Segons les dades de l'Oficina d'Estadística de l'Ajuntament de València (Estadístiques per territori, Districtes 2018)

Plànol 2. Barris que componen l'Olivereta

Font: Oficina d'Estadística de l'Ajuntament de València

Per tant, la Font Santa és el barri amb menys població dins del seu districte. Este barri queda delimitat per l'avinguda del Cid, al nord; pel carrer de la Casa Misericòrdia i el carrer de la Mare Juana María Condesa Lluch, a l'oest; pel carrer de Tres Forques, al sud; i per l'avinguda de les Tres Creus, a l'est. La seua ubicació espacial fa que limite amb els barris de la Llum i Soternes, al nord; del districte de Patraix, al sud, en concret amb el barri de Vara de Quart; amb Tres Forques, a l'est; i per l'oest limita amb el terme municipal de Xirivella.

Segons el Padró de 2018 (Padró Municipal d'Habitants) la seua densitat de població és de 109,7 habitants per hectàrea, xifra superior, quasi la doble, a la mitjana de la ciutat de València, amb 57,7 habitants per hectàrees.

Foto 1. La Casa de la Misericòrdia

Font: Fons Biblioteca Valènciana Nicolau Primitiu

La Casa de la Misericòrdia va ser construïda entre els anys de 1940 i 1950, en paral·lel i al mateix temps que l'Hospital General. La finalitat d'esta Casa era atendre i ajudar els xiquetes/etes òrfenes/òrfens o abandonades/ats per les seues respectives famílies, segons el model de caritat propi de la cultura nacional-catòlica de l'Espanya d'eixe moment històric.

Foto 2. Casa Misericòrdia. València

Font: Fons Biblioteca Valènciana Nicolau Primitiu

Dècades després, a partir dels huitanta del segle XX, la Casa de la Misericòrdia va abandonar les funcions assistencials de caritat, i va entrar en un període de deteriorament degut al seu desús i falta d'atenció. No va ser fins després d'una rehabilitació general, quan el centre va passar a ser constituït en 1987 com a Complex

Educatiu Misericòrdia. Les transformacions dins de la Casa de la Misericòrdia van ser considerables i es van repartir entre les diferents ales de l'edifici diferents tipus de centres educatius, tots ells integrats dins del Complex Educatiu: seu de la UNED a València (Universitat Nacional d'Educació a Distància), el IBAP (Institut de Batxillerat a Distància), el centre de Formació Professional Adaptada, un institut d'Ensenyament Secundari Obligatori i un institut de Formació Professional, el qual a partir de la LOGSE va passar a ser l'actual Institut d'Educació Secundària 27 (Misericòrdia).

Un altre element clau en el desenvolupament del barri de la Font Santa va ser l'Hospital General de València, el qual es va assentar al nord del barri i va prestar servicis fins a 1974 als habitants sense cobertura de la Seguretat Social. Per tant, és, a la seua manera, una referència clau en el barri de la Font Santa, al costat de la Casa de la Misericòrdia, per ser tant una infraestructura que dona servicis, com a la pròpia creació i evolució del mateix barri.

Foto 3. Hospital General de València. 1962

Font: Blog "La València desapareguda". Hospital Provincial en 1962, al fons el Barri de la Llum. Col·lecció d'Andrés Giménez. Data de consulta: Agost de 2019.

La creació del barri de la Font Santa, quant a trama urbana i construccions residencials, no hauria sigut el mateix sense l'aportació econòmica de la regió de Múrcia, la qual va ajudar a la recuperació de València després de la riuada de 1957. De fet, el nom de la

Font Santa va ser encunyat en honor a l'ajuda rebuda de la Regió de Múrcia. Per este motiu pren el seu nom de l'advocació de la patrona de Múrcia³.

Quant a desenvolupament urbanístic, el barri de la Font Santa pot enquadrar-se en dos fases molt concretes: en la dècada de 1950 amb una certa planificació urbanística, i en les dècades de 1960 i 1970, on l'edificació va créixer de manera desmesurada i sense la planificació d'anys anteriors.

Es pot situar temporalment la creació del barri de la Font Santa en els anys posteriors a la riuada del 14 d'octubre de 1957, on arran de les conseqüències catastròfiques d'este fenomen des de l'Institut Nacional de la Vivenda es va llançar la construcció d'un projecte de creació de vivendes per a les persones afectades per la riuada (Banyuls, 1986). És per tant el barri de la Font Santa el principal exponent de l'arquitectura i urbanisme dels grups d'habitatges nascuts a partir de 1957. El barri de la Font Santa es va projectar i va assentar, sobre unes 6 hectàrees, com un conjunt d'edificis totalment aliens a l'organització de l'espai sobre el qual se situaven, entre La Casa de la Misericòrdia i l'Hospital General.

El bloc de cases originari, denominat “Virgen de la Fuensanta” està conformat per edificis uniformes i aïllats, orientats tots girant al voltant d'un “centre” del barri: l'església i la plaça de Múrcia. L'any 1985 la Delegació de Descentralització parlava de les seues deficiències en estes termes: “blocs alineats dins d'una fesomia il·lògica, descurada i monòtona, excessiva proximitat entre els immobles, deficients materials en la construcció, amb el lògic deteriorament dels edificis...” (Delegació de Descentralització, 1985:3). Un altre factor que definia estes noves construccions urbanístiques era l'organització dels seus carrers, per als vianants entre els blocs de cases (Peñín, 1978); mentre que, només els carrers principals servien d'eix de comunicació per als vehicles amb l'exterior del barri, d'eixa manera no es quedaven estos blocs incomunicats amb els seus voltants.

A més, el nou barri construït de la Font Santa respon al concepte de zones residencials, ja que l'habitatge alterna amb la indústria, el magatzem, les vies de trànsit, etc. En el barri es va assentar un gran nombre de població, especialment de continus fluxos

³ Informació extreta a partir de la notícia del Llevant.emv: “La Fuensanta, el barri que va nàixer de la solidaritat murciana”. En línia: <https://www.levante-emv.com/espana/2011/05/14/fuensanta-barrio-nacio-solidaridad-murciana/806516.html>

d'immigrants de la classe treballadora d'altres zones d'Espanya (Delegació de Descentralització, 1985: 21).

Foto 4. Espai per als vianants entre blocs de cases

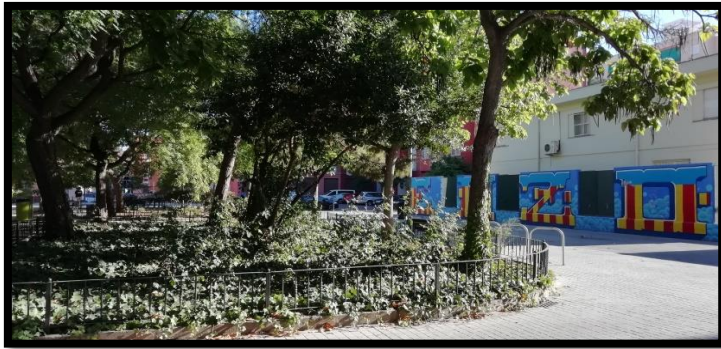

Font: Autoria Kike Taberner. Blog “València Plaza”. Data de consulta agost de 2019.

Una vegada construïts els blocs de cases per a les persones afectades per la riuada de 1957, es va produir un espai buit que limitava a l'oest amb el carrer de Sant Miquel de Soternes, i a l'est amb un grup escolar.

Este solar sense edificació va ser envaït de manera progressiva pels futurs edificis construïts en la dècada de 1960 i primers de 1970. A l'inrevés que en la dècada passada, estes nous edificis van ser alçats de manera poc ordenada i sense a penes planificació urbanística, dins del context del “desenvolupisme espanyol”. A pesar d’omplir el quadrat sense edificació, van continuar existint espais intermedis entre els blocs d'edificacions on les condicions higièniques eren molt limitades. La política de construcció d'estes vivendes es va centrar en l'aspecte de “reompliment d'espais” (Delegació de Descentralització, 1985: 3). Unes dècades després es van anar habilitant estos espais amb espais verds com ara parcs o jardins xicotets.

Foto 5. Parcs i jardins entre els blocs de cases

Font: Pablo Montoya. Agost, 2019.

No va ser fins a 1997, amb la nova divisió per districtes, quan el barri de la Font Santa va passar a constituir-se com a tal. Des del començament d'esta nova divisió els barris que van conformar el nou districte de l'Olivereta van ser: Nou Moles, Soternes, Tres Forques, la Font Santa i la Llum (Comissió Municipal per a la redistribució territorial i administrativa, 1981: 2).

En síntesi, podem parlar del barri de la Font Santa com un barri, històricament, de gent de classe treballadora que des de la dècada de 1950 va anar assentant-se en els seus blocs de cases, i que amb el pas del temps va anar expandint-se i es va completar amb blocs més elevats, fruit de l'expansionisme desenvolupista de la construcció a la ciutat de València.

4. El barri hui dia

El barri de la Font Santa no és un dels més extensos dins del districte de l'Olivereta quant a superfície es referix. No obstant això, es presenta com un barri amb una densitat de població superior al de la mitjana de la ciutat de València: 109,7 habitants per hectàrea en La Font Santa davant de 57,7 habitants per hectàrees a la ciutat. Igual que la resta de barris que l'envolten, com que és un barri que es va construir com a ampliació radial del centre de la ciutat de València cap a la perifèria, la seua trama i morfologia urbana fa que es conforme com un espai relativament densificat. De fet, els carrers i vies com l'avinguda del Cid, l'avinguda de les Tres Creus i el carrer de les Tres Forques són els espais que comuniquen majorment tot el barri quant a extensió amb la resta de la

ciutat de València. Especialment, pel que fa a l'aspecte urbanístic, el barri de la Font Santa pot dividir-se en dos zones ben delimitades: la zona més antiga de blocs de la dècada de 1950 (zona sud) i la zona d'edificis construïts a posteriori en el barri (zona nord).

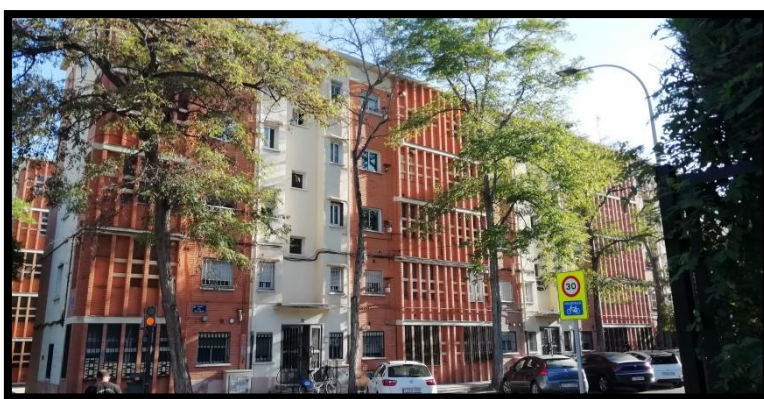
Foto 6. Contrast d'habitatges entre les zones sud i nord

Font: Pablo Montoya. Agost, 2019.

En la zona més antiga (zona sud) trobem majorment els edificis del denominat Grup Mare de Déu de la Fuensanta. Estos edificis tenen una morfologia similar entre ells, es tracta d'una vivenda prou xicoteta i funcional, la qual es caracteritza pel fet de no tindre ascensors i per la fragmentació de diverses finestres en compartiments xicotets. Entre estes cases hi ha zones verdes xicotetes (esplanades de terra) per als vianants. En esta zona del barri es van succeir diferents reformes per problemes d'aluminosis dutes a terme entre els anys 2001 i 2004, amb un cost superior al de 10 milions d'euros⁴.

Foto 7. Façana dels blocs de cases Grup Mare de Déu de la Font Santa

Font: Pablo Montoya. Agost, 2019.

⁴ Informació extreta dels informes anuals del Grup IVVSA Institut Valencià d'Habitatge, SA. Actualment es denomina EVHA (Entitat Valenciana d'Habitatge i Sòl).

Quant a la zona urbanística més “nova” del barri (zona nord), l'edificació és considerablement diferent. Estes finques abandonen l'estil dels habitatges nascuts després de la riuada. Són finques de perfil mig-baix que oferixen majors comoditats que els blocs del Grup Mare de Déu de la Fuensanta (ascensor, portal més ampli, baixos comercials de major nivell...), amb una altura de fins a 10 pisos, que conformen illes més grans que les altres. En esta zona és on hi ha un nombre considerable dels recursos del barri: el col·legi Santa María, el Centre Municipal d'Atenció a Persones Majors, el Centre de Salut, la Fundació Arquebisbe Miguel Roca “Proyecto Hombre”, l'Hospital General i la Biblioteca Municipal, entre altres recursos i equipaments.

Tot el complex d'infraestructures corresponents a l'Hospital General podria considerar-se com una zona pròpia del barri, a causa de la seua gran extensió i la quantitat de servicis que oferix. Una altra zona que resalta en el barri és la de la Casa Misericòrdia. És un gran complex educatiu envoltat per murs i l'entrada dels quals té dos accessos per als vianants. Dins es troba un gran edifici d'estil neoclàssic. Ala voltants de l'edifici hi ha una àmplia zona verda amb bancs per a asseure-s'hi i instal·lacions de caràcter esportiu.

Referent a les comunicacions i l'accessibilitat en el barri de la Font Santa, com s'ha esmentat anteriorment, els diferents carrers i avingudes que envolten al barri el doten d'una excel·lent comunicació amb la resta de barris de la ciutat de València. A més, la comunicació també millora pel fet que es troben diferents línies d'autobús i metro que unixen a la Font Santa amb tota la ciutat de València. En eixe aspecte, el barri està situat espacialment en una àrea amb unes comunicacions i accessibilitat molt positiva.

De manera breu s'han esmentat abans diferents equipaments i dotacions en el barri de la Font Santa, els quals són una part important del mateix barri, i de la resta de barris que componen el districte de l'Olivereta. Cal esmentar com els equipaments de caràcter educatiu i sanitari són els més presents en el barri, perquè al situar-se el barri entre el Complex Educatiu Misericòrdia i l'Hospital General estos conferixen una sèrie de recursos considerables a la població del barri de la Font Santa. Quant a equipaments i recursos de servicis socials el barri pertany a la zona d'actuació del CMSS Patraix, però també hi ha el Centre Municipal d'Activitats per a Persones Majors. A més d'estos equipaments també hi trobem dotacions com la Biblioteca Municipal que està en el centre del mateix barri.

Pel que fa a edificis més representatius del barri de la Font Santa, l'Església és un dels edificis amb més presència, situada en la plaça de Múrcia. Davant d'esta zona trobem un altre element important en el barri, el Pavelló Municipal Font Santa. Esta dotació s'oferix al barri i als diferents clubs esportius de la ciutat de València amb un total de 1.800 metres quadrats d'instal·lacions esportives.

Foto 8. Poliesportiu Municipal Font Santa

Font: Pablo Montoya. Agost, 2019.

Respecte a l'activitat econòmica, la població ocupada del barri treballa principalment en el sector serveis, tendència que correspon a la lògica del conjunt de la ciutat. Cal matisar, que, a causa del poc volum d'empreses i activitats situades en el barri, la majoria de població ocupada en este sector treballa fora d'este. Sobre el teixit comercial de la Font Santa, és possible apreciar que de sud a nord va augmentant. De fet s'observa com en la zona dels habitatges del Grup Mare de Déu de la Font Santa, situada al sud del barri, el teixit comercial és relativament reduït (els pocs locals presents es troben tancats); fins a arribar a la zona més nord de la Font Santa, on este tipus d'activitat és més freqüent. La tipologia d'estos negocis sol ser de serveis com ara bars i cafeteries, a causa de la seua proximitat amb l'Hospital General.

Foto 9. Locals oberts en la zona nord del barri (pròxim a l'Hospital General)

Font: Pablo Montoya. Agost, 2019.

Finalment, la seua població té un perfil heterogeni quant a procedència, cultura o estils de vida, amb un percentatge important de població estrangera i d'ètnia gitana. A més, el conjunt de la població transita cap a un perfil d'envelliment, és a dir, població activa però d'edat avançada.

5. Dades sociodemogràfiques

En este apartat es reuneix una selecció de dades sobre la població del barri de la Font Santa, les quals ens donaran informació sobre les seues característiques, evolució, principals trets demogràfics, laborals, econòmics, etc.

La font principal d'estes dades és l'Oficina Municipal d'Estadística. Sempre que ha sigut possible s'han utilitzat les dades més recents, les de 2019, i s'han tractat de comparar entre dades de barri, districte i ciutat per a poder trobar referències territorials que ens permeten l'anàlisi dins del context de la ciutat de València.

Taula 1. Evolució de la població

	Barri de la Font Santa		Ciutat de València	
1991	4.387	-	752.909	-
1996	4.007	-8,7%	746.683	-0,8%
2011	3.637	-9,2%	800.469	7,2%
2012	3.686,	1,3%	799.188	-0,2%
2013	3.621	-1,8%	794.228	-0,6%
2014	3.531,	-2,5%	787.301	-0,9%
2015	3.541	0,3%	787.266	0,0%
2016	3.512,	-0,8%	791.632	0,5%
2017	3.518	0,2%	792.086	0,1%
2018	3.544	0,7%	798.538	0,8%
<i>Variació 1991/2018</i>	-19,2%		6,1%	

Font: Padró municipal d'habitants (2019). Oficina Estadística de l'Ajuntament de València.

En relació amb el conjunt de la ciutat de València, el barri de la Font Santa ha experimentat una reducció acusada, encara que no regular, del total d'habitants des de 1991 fins a 2018. La reducció més forta es va produir entre 1991 i 2011. No obstant això, ha viscut en els dos últims anys una xicoteta dinàmica d'augment en el nombre total d'habitants, ja que passa de 3.512 en 2016 a 3.544 habitants en 2018. Per tant,

l'evolució de la població del barri de la Font Santa es caracteritza per mantindre una tendència de decreixement irregular des dels anys de la dècada de 1990, és molt acusada, com hem assenyalat, entre 1991 i 2011, període que comprén els principals anys de la crisi de 2008, i es manté la població relativament estable a partir d'eixe moment.

De fet, si ens fixem en les dades de la ciutat de València, des de l'any 1996 fins al 2011 es produïx un fort augment en el total d'habitants, fet que no es repetix en el barri de la Font Santa. A pesar que el barri rep població estrangera durant els anys del boom migratori no es produïx un augment total de la població perquè este increment es veu compensat per la pèrdua de població pròpia de l'envelliment de la població o pròpia de l'abandonament del barri per part de població activa resident.

Taula 2. Població per sexe i edat

	Barrio de la Font Santa						Ciutat de València	
	Homes	% per grups d'edat	Dones	% per grups d'edat	Total	% per grups d'edat	Total	% per grups d'edat
0-15	291	50,6%	284	49,4%	575	16,2%	116.005	14,5%
16-64	1.230	53,6%	1.064	46,4%	2294	64,7%	518.192	64,9%
65 y más	271	40,1%	404	59,9%	675	19,0%	164.341	20,6%
Total	1.792	50,6%	1.752	49,4%	3544	100,0%	798.538	100,0%

Font: Padró municipal d'habitants (2019). Oficina Estadística de l'Ajuntament de València.

Esta taula ens aporta la informació necessària per a poder conèixer quin tipus de perfil de població segons edat i sexe hi ha en el barri de la Font Santa, tenint en compte la comparativa amb les dades de la ciutat de València.

Quant a la població total, podem observar com la Font Santa presenta un gruix de important de població activa (16-64 anys). València mostra una situació semblant tant en esta franja d'edat com en la resta de franges.

Ara bé, les diferències es troben en la distribució per sexe. En el barri de la Font Santa observem diferències entre homes i dones, en concret en les edats compreses de 16-65 anys i de 65 i més anys. Els homes presenten un major percentatge de població en edat activa (68,5%) que les dones (60,9%); mentre que, les dones tenen valors més alts en població de 65 i més anys, un 22,8% enfront d'un 15,3% d'homes.

Taula 3. Població segons procedència

	Barri de la Font Santa		Ciutat de València	
	nº persones	%	nº persones	%
València	1.841	51,9%	434.569	54,4%
Resta de L'Horta	97	2,7%	21.680	2,7%
Resta de la C. Valenciana	151	4,3%	60.598	7,6%
Resta de l'Estat	572	16,1%	139.532	17,5%
Estranger	883	24,9%	142.159	17,8%
Total	3.544	100,0%	798.538	100,0%

Font: Padró municipal d'habitants (2019). Oficina Estadística de l'Ajuntament de València.

La diferència més apreciable que trobem en esta taula en comparar el barri amb la ciutat és el percentatge de població estrangera que en el barri està quasi 7 punts percentuals per damunt. La Font Santa es configura com un barri receptor de població estrangera a causa de les seues característiques i a la seua posició en la perifèria de la ciutat de València on l'habitatge és més assequible per a les persones nouvingudes.

També podem fer notar la diferència de proporció de les persones procedents de la resta de la Comunitat Valenciana; representa el 4,3% en La Font Santa i el 7,6% en el conjunt de la ciutat.

Taula 4. Població nascuda en la resta de l'Estat, per CC.AA principals

	Barri de Font Santa		Ciutat de València	
Andalusia	136	24,8%	23.906	17,5%
Aragó	41	7,5%	11.331	8,3%
Castella i Lleó	23	4,2%	10.091	7,4%
Castella - La Manxa	180	32,8%	45.283	33,1%
Catalunya	31	5,7%	8.466	6,2%
Comunitat de Madrid	41	7,5%	12.828	9,4%
Regió de Múrcia	26	4,7%	5.185	3,8%
Resta de CA	70	12,8%	19.733	14,4%
Total	548	100%	136.823	100%

Font: Padró municipal d'habitants (2019). Oficina Estadística de l'Ajuntament de València.

Sobre la base de la taula comentada anteriorment, on el percentatge de població de la resta de l'Estat en el barri de la Font Santa era d'un 15,6%, podem desagregar la dada per comunitats autònomes. Parant atenció a la seua proporció dins del barri, les CA de Castella – La Manxa i d'Andalusia acumulen més de la meitat del total de població, amb un 32,8% i 24,8% respectivament. Esta tendència s'observa de la mateixa manera a la

ciutat de València, on superen conjuntament el 50% del total; no obstant això, es presenta amb una menor intensitat que en La Font Santa: un 57,6% en el barri davant d'un 50,6% a la ciutat.

En concret, la diferència més apreciable entre el barri i la ciutat ens l'oferix la població nascuda a Andalusia. Esta comunitat se situa més de 7 punts percentuals per damunt en el barri que a la ciutat. En estes casos, les explicacions es relacionen amb l'“efecte crida” propi de la migració a grans ciutats i zones industrialitzades, on les persones de similar procedència tendixen a residir en els mateixos barris.

Taula 5. Població estrangera segons sexe i nacionalitat

	Barri de la Font Santa					
	Homes	%	Dones	%	Total	%
Unió Europea (28)	63	48,1%	68	51,9%	131	17,8%
Amèrica del sud	54	47,8%	59	52,2%	113	15,4%
Àsia	181	77,0%	54	23,0%	235	31,9%
Amèrica central	14	31,8%	30	68,2%	44	6,0%
Àfrica	81	60,0%	54	40,0%	135	18,3%
Resta d'Europa	34	45,3%	41	54,7%	75	10,2%
Amèrica del nord	1	33,3%	2	66,7%	3	0,4%
Oceania i altres	0		0		0	0%
Total	428	58,2%	308	41,8%	736	100%
	Ciutat de València					
	Homes	%	Dones	%	Total	%
Unió Europea (28)	15.587	49,8%	15.690	50,2%	31.277	30,5%
Amèrica del sud	12.111	45,4%	14.553	54,6%	26.664	26,0%
Àsia	10.307	59,1%	7.145	40,9%	17.452	17,0%
Amèrica central	2.090	32,7%	4.309	67,3%	6.399	6,2%
Àfrica	7.759	65,1%	4.155	34,9%	11.914	11,6%

Resta d'Europa	2.900	41,1%	4.150	58,9%	7.050	6,9%
Amèrica del nord	858	46,8%	976	53,2%	1.834	1,8%
Oceania i altres	56	49,1%	58	50,9%	114	0,1%
Total	51.668	50,3%	51.036	49,7%	102.704	100%

Font: Padró municipal d'habitants (2019). Oficina Estadística de l'Ajuntament de València.

En esta taula es pot veure la distribució de la població estrangera en la Font Santa i València segons el seu lloc de procedència i sexe. Com hem vist, la població d'origen estranger és de 889 habitants (el 25,3% de la població), no obstant això, la població amb nacionalitat estrangera és de 736 persones, un nombre inferior. Esta diferència es deu a la població nascuda a l'estranger que ha obtingut la nacionalitat espanyola.

En esta taula, la procedència majoritària és Àsia, molt per damunt del percentatge de la ciutat i amb un biaix masculí molt clar. En segon lloc, trobem Àfrica quasi 7 punts per damunt del percentatge que ofereix la ciutat i amb un biaix també masculí. En tercer lloc trobem la Unió Europea, molt per davall del percentatge que ofereix la ciutat. En quart lloc ens trobem amb Amèrica del sud amb un percentatge per sexes un poc més homogeni que en el conjunt de la ciutat, la qual cosa es que pot deure a la tendència a la migració o reunificació familiar.

Taula 6. Nacionalitats estrangeres majoritàries 2008 i 2018

Font Santa 2008		Font Santa 2018	
l'Equador	12,2%	Pakistan	27,4%
el Pakistan	11,2%	Rumania	9,9%
Bolivia	10,4%	Nigeria	6,0%
Rumania	8,9%	Venezuela	4,5%
Nigeria	7,6%	Marruecos	4,1%
Colòmbia	5,2%	Ucrania	4,1%
El Marroc	4,4%	Altres	44,0%

Font: Padró municipal d'habitants (2019). Oficina Estadística de l'Ajuntament de València.

Lligada a la taula anterior, la present ens mostra els països més nombrosos dins del barri de la Font Santa, amb la qual cosa es complementen les dades extretes prèviament en la taula 5. A més, s'hi incorporen les dades del barri l'any 2008 perquè això ajuda a observar la dinàmica que ha experimentat el barri al llarg de la dècada.

L'any 2008 en el barri de la Font Santa les nacionalitats més presents, per damunt del 10%, eren dos sud-americanes (l'Equador 12,2% - Bolívia 10,4%) i una asiàtica (el Pakistan 11,2%). Ja més allunyades de les tres primeres trobem nacionalitats de diferents continents com Romania amb un 8,9%, Nigèria amb 7,6%, Colòmbia, amb un 5,2% ,i el Marroc amb un 4,4%. Amb el pas de deu anys la composició de les nacionalitats dins de la Font Santa ha variat de manera considerable i ha alterat tant l'ordre com el volum de les nacionalitats. El Pakistan ha passat a ser el país d'origen majoritari de forma molt evident, amb un 27,4%, davant de la resta de nacionalitats que a penes arriben al 10% del total.

Per tant, l'ordre ha quedat modificat i el barri, pel que fa a persones estrangeres, ha quedat configurat amb una presència considerable de persones procedents del Pakistan i en menor mesura de persones romaneses, nigerianes, veneçolanes, marroquines i ucraïneses. En relació amb l'anterior taula, la presència d'eixe volum de persones procedents del Pakistan explica el per què els asiàtics dins del barri de la Font Santa suposen un percentatge tan elevat. A més, les nacionalitats de l'Equador i Bolívia han desaparegut dels primers llocs, amb una presència de menys del 4% en el conjunt del barri.

Taula 7. Comparació població estrangera 2008 i 2018

		Barri de la Font Santa		Ciutat de València	
2008	Població total	3.723	21,3%	810.064	14,4%
	Població estrangera	794		116.453	
2018	Població total	3.544	20,8%	798.538	17,8%
	Població estrangera	736		142.159	

Font: Padró municipal d'habitants (2019). Oficina Estadística de l'Ajuntament de València.

En la present taula es troben els percentatges totals de la població estrangera respecte de la població total. La taula introduïx les dades de 2008 i 2018 per a poder comparar durant una dècada tant el barri com la ciutat en el seu conjunt.

Tant en 2008 com en 2018 la Font Santa tenia un percentatge més elevat de població estrangera que la ciutat de València. És cert que en 2008 la diferència era més gran que una dècada després. Es va passar d'una diferència de 6,9% a una diferència d'un 3%.

El motiu d'este acostament en valors percentuals de la ciutat de València al barri de la Font Santa es deu tant a l'augment de població estrangera a la ciutat de València al llarg

d'eixa dècada; com de la disminució de persones estrangeres en el barri de la Font Santa en estes deu anys.

Taula 8. Fulls padronals segons el nombre de persones

	Barri de la Font Santa		Ciutat de València	
1 persona	403	29,8%	108.590	32,9%
2 persones	362	26,8%	89.609	27,2%
3 persones	258	19,1%	62.164	18,8%
4 persones	196	14,5%	47.277	14,3%
5 persones	67	5,0%	13.715	4,2%
6 persones	39	2,9%	4.818	1,5%
7 o més persones	28	2,1%	3.687	1,1%
Total	1.353	100%	329.860	100%

Font: Padró municipal d'habitants (2019). Oficina Estadística de l'Ajuntament de València.

En la taula 8 podem identificar quines són les llars segons el nombre de persones. Per tant, allò que s'observa és que les llars predominants en el barri de la Font Santa són, comunament, d'una i dues persones. Entre estes dos casos suposen més de la meitat del percentatge total. Resulta curiós el percentatge de llars que són conformats per una sola persona, un 29,8%. Estes xifres tan elevades són observades tant a la ciutat com en el mateix barri, amb valors que no es distancien molt entre els dos territoris.

Esta és una dada molt important perquè significa que quasi un terç dels habitatges estan habitades per una sola persona. Sabem que el perfil majoritari el configuren dones majors, un perfil que requereix d'una especial atenció per possibles problemes de soledat, aïllament i autonomia personal. De la mateixa manera, un altre perfil rellevant està constituït per homes de mitjana edat que viuen solos.

A posteriori, destaquem per la seua part les llars formades per tres persones que en el barri de la Font Santa presenten un percentatge similar al de la ciutat de València, sent pràcticament iguals (19,1% - 18,8%). La tendència cap a la reducció del nombre de persones que formen una llar ens parla del problema de la taxa de reemplaçament poblacional que origina en conseqüència envelliment de la població.

Taula 9. Nombre de fulls padronals i persones

	Barri de la Font Santa	% respecte al total	Ciutat de València
Total de fulls	1.355	0,4%	330.228
Total de persones	3.511	0,4%	795.736
Fulls familiars	1.353	0,4%	329.860
Persones en fulls familiars	3.489	0,4%	790.505
Mitjana de persones en fulls	2,6		2,4
Fulls col·lectius	2	0,5%	368
Total de persones en fulls col·lectius	22	0,4%	5.231

Font: Padró municipal d'habitants (2019). Oficina Estadística de l'Ajuntament de València.

El barri de la Font Santa té un nombre de 1.353 fulls familiars, de les quals es dedueix una mitjana de 2,6 persones per llar. Esta dada ens mostra la diversitat de situacions: persones vivint soles, parelles sense fills/es o amb només un/a, famílies monoparentals femenines/monoparentals, etc. Al seu torn, en el cas de la ciutat de València la mitjana difereix lleugerament de la del barri de la Font Santa, de manera que esta és de 2,41 persones per llar. Una variació que tampoc suposa una gran diferenciació entre el barri i la ciutat.

Una altra dada que resulta curiosa és el nombre de fulls col·lectius, llars conformades per diverses persones que no mantenen cap relació de parentiu entre elles (residències, pisos tutelats, etc.), amb únicament 2 llars. Entre els dos sumen un nombre de 22 persones, amb una mitjana d'11 persones per cada llar.

Taula 10. Principals dades demogràfiques

	Barri de la Font Santa	Diferència	Ciutat de València
Taxa bruta de natalitat ⁵	10,0	2,0	8,0
Taxa bruta de mortalitat ⁶	9,7	1,0	8,7
Taxa general de fecunditat ⁷	46,3	11,2	35,1
Relació de masculinitat ⁸	102,3	11,1	91,2
Edat mitjana	42,4	-1,7	44,1

⁵ Nombre de naixements d'una població per cada mil habitants en un any.

⁶ Nombre de defuncions d'una població per cada mil habitants en un any.

⁷ Nombre de naixements vius per cada grup de 1.000 dones entre les edats de 15 a 49 durant un any determinat.

⁸ Raó d'homes per dones d'una població expressada en tant per cent.

Índex d'envelliment ⁹	117,4	-24,3	141,7
Índex de sobreenvelliment ¹⁰	19,7	4,4	15,3
Índex demogràfic de dependència ¹¹	54,5	0,4	54,1

Font: Padró municipal d'habitants (2019). Oficina Estadística de l'Ajuntament de València.

La taula 9 ens mostra alguns dels principals indicadors demogràfics. Quant a les taxes brutes de natalitat i de mortalitat, els resultats són molt similars entre el barri de la Font Santa i la ciutat de València en el seu conjunt, s'hi observa de manera relativa una lleugera diferència a favor del barri amb valors un punt o dos punts per damunt de la ciutat de València. No obstant això, en la taxa general de fecunditat les diferències augmenten: mentre que La Font Santa presenta 46,3 punts percentuals, la ciutat de València presenta 35,1 (una diferència de 11,2 punts). També el nombre de naixements en el barri de la Font Santa és superior respecte al de la ciutat de València.

A continuació, destaquem la relació de masculinitat en el barri de la Font Santa i la ciutat de València, on hi ha una diferència considerable entre ambdós. Segons estes dades, en el barri de la Font Santa per cada 100 dones hi ha 102,3 homes, tot el contrari que a la ciutat de València: per cada 100 dones hi ha 91,2 homes. Així doncs, la Font Santa trenca amb la dinàmica general que es desenvolupa a la ciutat de València i ho fa, a més, amb una diferenciació considerable. Això vol dir que en el barri de la Font Santa hi ha una proporció major d'homes, tot el contrari a la ciutat de València on l'alta proporció de dones és fruit de la feminització de l'envelliment.

L'edat mitjana en el barri de la Font Santa és de 42,4 anys i de 44,1 a la ciutat de València, en altres paraules, una diferència de 1,7 punts percentuals. Una xifra que ens indica que la població de la Font Santa tendix menys cap a l'envelliment que la població de la ciutat de València. De fet, relacionant-ho amb l'índex d'envelliment, les dades ens parlen d'un 117,4% en el barri de la Font Santa davant d'un 141,7% a la ciutat de València. En perspectiva comparada, és un 24,3% de diferència entre el barri i la ciutat.

No obstant això, malgrat que l'envelliment es mostre menys present en el barri de la Font Santa que a la ciutat de València; l'índex de sobreenvelliment ens fa veure com la diferència dins de les mateixes persones majors és més aguda en el barri de la Font Santa

⁹ Proporció del nombre de persones de més de 65 anys respecte a la població total.

¹⁰ El nombre de persones majors de 75 anys que hi ha per cada persona major de 65 anys.

¹¹ Proporció de persones dependents (persones menors de 16 anys o majors de 64) sobre la població en edat de treballar (entre 16 i 64 anys).

que en la mitjana de la ciutat. Això vol dir que, lleugerament, el nombre de persones majors de 75 anys que hi ha per cada persona major de 65 anys és més elevat en el barri que a València. En definitiva, tot i que quantitativament hi ha un nombre inferior de persones majors en el barri de la Font Santa; este mateix grup de persones majors presenta una mitjana d'edat superior al de la ciutat de València.

Finalment, l'índex de dependència indica que hi ha un 54,5% de la població en el barri de la Font Santa dependent demogràficament, és a dir que no es troba dins de la franja d'edat de població activa, una mitjana similar a la de la ciutat de València amb un 54,1%.

Taula 11. Població activa de 16 i més anys en habitatges principals segons sexe i activitat de l'establiment

	Agricultura, ramaderia i pesca	Indústria	Construcció	Servicis	Total
Homes	90	200	160	545	1.040
Dones	0	65	20	955	1.055
Total	90	265	180	1.500	2.095

Font: Padró municipal d'habitants (2019). Oficina Estadística de l'Ajuntament de València.

En la taula present se'ns mostra a grans trets el continu procés de terciarització de l'economia de la Font Santa, una terciarització que va acompanyada per la feminització del sector. La taula també ens mostra dos activitats relacionades amb el sector secundari, com són la indústria i la construcció, ambdós molt masculinitzades. Finalment, ens aporta l'activitat d'agricultura, ramaderia i pesca, de magnitud mínima, vinculada al sector primari i també molt masculinitzada.

Taula 12. Habitatges segons any d'antiguitat

	Barri de la Font Santa	Ciutat de València
Abans de 1800	0	220
1801 - 1900	0	5.212
1901 -1920	0	6.743
1921 - 1940	0	21.278
1941 - 1960	881	50.832
1961 - 1970	145	95.152
1971 - 1980	333	100.043
1981 - 1990	0	41.653
1991 - 2000	190	44.570

2001 - 2010	0	40.556
Més de 2010	0	3.530
Total	1.549	409.789

Font: Cadastre de Béns Immobles. Padró municipal d'habitants a 1 de gener de 2016

En la present taula ens trobem amb el nombre d'edificis que es troben en peus, tant en el barri de la Font Santa com a la ciutat de València. L'evolució històrica ens ajuda a poder comprendre com s'ha anat consolidant al llarg del temps l'espai edificable. Com s'advertix en la taula, no es dona una evolució sostinguda i continuada, però sí que caracteritzada per moments més intensos.

A l'hora de comentar les dades és necessari centrar-se en els diferents períodes històrics. El barri de la Font Santa a causa de les seues particularitats històriques, no va començar realment a desenvolupar-se quant a habitatge fins a la dècada de 1940, amb la qual cosa les dades començaran des d'eixa època. Resulta curiós observar com, a diferència de la ciutat de València, el barri de la Font Santa té moments molt específics de creixement urbanístic, i això es nota en la taula present. Trobem etapes històriques en les quals el barri de la Font Santa va veure augmentat el seu nombre d'habitatges (i que en l'actualitat encara segueixen en peus): de 1941 a 1960, de 1961 a 1970, de 1971 a 1980 i de 1991 a 2000.

Els edificis de 1941-1960 són aquells construïts arran del Pla de Reconstrucció Nacional del Règim i aquells construïts per a reallotjar a les persones afectades per la riuada del Túria en 1957; en eixos anys es va construir més de la meitat de tots els habitatges existents hui dia. En general, van ser construccions econòmiques d'habitatges de reduïdes dimensions. D'altra banda, de 1961 a 1980 trobem el període conegut com a desenvolupisme que va atraure població del camp a la ciutat. Finalment, de 1991 a 2000 es produïx un últim creixement considerable, abans de la crisi immobiliària i econòmica de 2008.

Taula 13. Valors cadastrals mitjans per habitatge

	Barri de la Font Santa	Variació respecte a la ciutat	Ciutat de València
Valor del sòl	3.900,60 €	-6.491,52 €	10.392,12 €
Valor de la construcció	10.372,67 €	-6.034,02 €	16.406,69 €
Valor total	14.273,27 €	-12.491,46 €	26.764,73 €
Valor per m²	180,01 €	-92,02 €	272,03 €

Font: Cadastre de Béns Immobles. Padró municipal d'habitants a 1 de gener de 2016

Respecte als valors cadastrals, tots els valors presentats són majors a la ciutat de València que en el barri de la Font Santa. En concret, el que més es dispara entre ells és el valor total, amb una diferència de 12.491,46 € respecte de la ciutat. De la mateixa manera el valor del sòl i de la construcció també es troba amb grans diferències amb la ciutat de València. Finalment, el valor del m² es troba quasi 100 euros per davall del de la ciutat de València. Tot això ens mostra com el valor cadastral del barri de la Font Santa es troba molt per davall de les dades que ofereix la ciutat en el seu conjunt, la qual cosa lògicament repercuteix en el preu de venda i de lloguer constituint una zona de la ciutat assequible per a rendes baixes.

6. Renda i vulnerabilitat

Després de la realització de l'anàlisi sociodemogràfica, es presenten una sèrie de dades socioeconòmiques que giren al voltant de la renda i la vulnerabilitat de la població resident en el barri.

Taula 14. Evolució de l'indicador de renda en el període 1981-2001

	1981	1991	2001
Nou Moles	-0,74 Mitjà	-1,25 Mitjà	-1,72 Mitjà
Soternes	-0,78 Mitjà	-1,81 Mitjà	-1,36 Mitjà
Tres Forques	-3,49 Mitjà-baix	-4,77 Baix	-6,71 Baix
La Font Santa	-5,16 Baix	-6,87 Baix	-6,55 Baix
La Llum	0,51 Mitjà	-1,01 Mitjà	-0,93 Mitjà

Font: Oficina d'Estadística. Ajuntament de València. Actualització de l'aproximació a un indicador de nivell de renda 2001

La taula 14 ens mostra l'evolució de l'Indicador de renda dels anys 1981-1991-2001 de cadascun dels barris que componen el districte de l'Olivereta. Mitjançant un únic valor este indicador ens permet comparar diferents barris entre si. Com més gran siga el valor de l'indicador, major serà el seu nivell socioeconòmic. En funció del nombre que obtinguem podem agrupar els barris alt, Mitjà-alt, Mitjà, Mitjà-baix i Baix.

Este indicador, del qual no existeixen dades després de 2001 per un canvi en la metodologia adoptada en els censos, mesurava el nivell d'estudis, de desocupació i de capacitat econòmica.

En primer lloc comentarem l'evolució de l'indicador del barri de la Font Santa. Este valor se situava en -5,16 l'any 1981, va descendir fins a -6,87 l'any 1991 i va passar en el 2000 al -6,55. Parlem d'un barri que s'ha mantingut en el temps com un barri socioeconòmicament baix.

En comparació amb la resta de barris ens trobem que, l'any 2001, La Font Santa presenta el segon valor més baix, solament superat per Tres Forques que se situa un poc més per davall amb un -6,71. A molta distància i en una situació relativament millor trobem als barris de Nou Moles, Soternes i la LLum, els tres amb un nivell mitjà quant a l'indicador de renda es referix.

Taula 15. Estimació del PIB per càpita per als districtes de la ciutat de València

	PIB per càpita estimat	Diferència respecte a la ciutat
Ciutat de València	22.153 €	-
L'Olivereta	21.458 €	-3,14%
Pobles de l'Oest	15.841 €	-28,40%
L'Eixample	25.609 €	15,60%

Font: Informe "Actualització de l'aproximació a un indicador de nivell de renda 2001". Oficina Estadística de l'Ajuntament de València

En un acostament al nivell de renda, les dades d'esta taula visualitzen la distribució del PIB per càpita de la ciutat, del districte de l'Olivereta del qual forma part el barri de la Font Santa, del districte amb un PIB per càpita més elevat (l'Eixample) i del districte amb PIB més baix (Pobles de l'Oest). No és possible aportar estes dades a nivell de barri ja que només estan disponibles al nivell de l'àrea de districte. Per això, és necessari, primer de tot, ser cauts amb els resultats, ja que un barri pot elevar la mitjana del districte i ocultar amb això realitats diferents d'altres barris del mateix districte.

La mitjana de la ciutat de València de PIB per càpita és de 22.153 €; mentre que la mitjana de l'Olivereta és de 21.458 €, la qual cosa suposa un 3,14% menys que la ciutat.

D'altra banda, les diferències amb el districte amb menor renda per càpita de la ciutat es fan evidents. L'Olivereta malgrat situar-se en els districtes amb menor PIB que el

conjunt de la ciutat, està molt lluny de les dades del districte amb menor renda. En relació amb el districte de valors més alts quant a PIB per càpita, la Font Santa es troba molt allunyat d'este. Ambdós situacions determinen que el barri es troba prop d'una posició mitjana, encara que per davall de les dades que oferix València en el seu conjunt.

Taula 16. Població vulnerable i taxa de risc de desprotecció de menors del CMSS Patraix

CMSS Patraix	Població	Total població vulnerable	% població / barri	Taxa de risc de desprotecció de menors
Tres Forques	8.687	7.596	87,4%	2,0
La Font Santa	3.512	3.512	100,0%	2,3
La Llum	5.046	0	0,0%	0,9
Patraix	24.581	825	3,4%	0,6
Sant Isidre	9.906	1.065	10,8%	0,6
Vara de Quart	10.390	917	8,8%	0,5
Safranar	9.106	0	0,0%	0,5
Total CMSS	71.228	13.915	19,5%	0,8

Font: “Informe sobre Àrees vulnerables a la ciutat de València. Risc de desprotecció de menors. Aplicat als centres municipals de Servicis Socials (CMSS)” (2016)

Per a esta taula utilitzem les dades extretes de l’“Informe sobre àrees vulnerables a la ciutat de València. Risc de desprotecció de menors. 2016. Aplicat als centres municipals de Servicis Socials (CMSS)” (2016) del Servici de Benestar Social i Integració. En la taula es mostren els resultats per barris que constitueixen l'àrea d'actuació del CMSS Patraix. D'una banda, s'analitzen les dades del total de població vulnerable i d'altra banda, la taxa de desprotecció de menors.

La població vulnerable es calcula com un agregat de situacions –índex sintètic– en les quals influïxen tres tipus d'indicadors; el demogràfic, el d'equipaments i el socioeconòmic. La població vulnerable que oferix esta taula és la que es troba en situació de potencial vulnerabilitat, vulnerabilitat absoluta o afectada pel factor socioeconòmic de vulnerabilitat. Incloem esta última dada perquè en moltes ocasions unes bones dades en els indicadors demogràfics i d'equipament poden camuflar una situació econòmica vulnerable que és susceptible de ser ressenyada des del Servici de Benestar Social i Integració.

A continuació es troba la taxa de risc de desprotecció de menors, calculada a partir de diferents indicadors relacionats amb la situació del menor i del seu entorn. Tenint en compte que el risc de desprotecció sempre existix en totes les zones de la ciutat, la taxa mai podrà arribar a ser de 0, els valors se centren en el valor 1, que és el que es considera la mitjana de risc de la ciutat. Així doncs, les àrees amb una taxa de risc pròxima a 1 estan en la mitjana; mentre que aquelles per damunt de l'1 tenen un risc per damunt de la mitjana de la ciutat de València. Al revés amb aquelles zones que es troben per davall de l'1 i que assenyalen un risc inferior a la mitjana de la ciutat de València.

Així, per exemple, en el barri de la Font Santa el 100% de la població es troba en situació de vulnerabilitat en l'índex econòmic i considerem que este índex és suficient per a parlar de condicions de vulnerabilitat en termes generals.

Dins dels barris que es troben en la demarcació del CMSS Patraix, aquells que sobreixen per damunt de la resta quant a desprotecció de menors són Tres Forques i La Font Santa, únics barris per damunt del valor mitjà de la ciutat de València. Inclús doblant la taxa de risc: Tres Forques un 2,013 i la Font Santa un 2,323. Això ens parla de la situació en la qual es troben els menors en estos barris, en un context de desprotecció bastant considerable. Per part seua, la resta de barris dins del CMSS Patraix mantenen uns valors inferiors a 1, que estan, d'eixa manera, en una situació de menor desprotecció que la mitjana de la ciutat de València.

Mostrarem a continuació altres indicadors que complementen la informació facilitada fins ací.

Taula 17. LIHC, població amb baixos ingressos i alts costos de l'energia 2016

Districte	LIHC
Ciutat Vella	0,0%
L'Eixample	0,0%
Poblats del Nord	21,8%
L'Olivereta	7,6%
Ciutat de València	10,2%

Font: Projecte de mapa de la Pobresa energètica per a l'Ajuntament de València. 2016. Universitat Politècnica de València

En la present taula es mostren els resultats del Low Income High Cost (LIHC), –baixos ingressos i alts costos de l'energia– per al districte de l'Olivereta juntament amb els de la ciutat de València i dels districtes amb menor índex LIHC (Ciutat Vella i l'Eixample) i major índex LIHC (Poblats del Nord).

Segons este indicador en l'Olivereta hi ha un 7,63% de les llars on es patix pobresa energètica. Este percentatge s'acosta a la mitjana de la ciutat de València, però es troba per davall d'este. No obstant això, malgrat estar per davall de la mitjana de la ciutat, encara es troba allunyada dels districtes amb menor percentatge: Ciutat Vella i l'Eixample, tots dos amb un 0%. D'altra banda, la diferència amb el districte amb major percentatge (Poblats del Nord) es dispara i passa a ser de quasi un 14% de diferència.

Taula 18. Percentatge de persones/llars per davall del llindar de pobresa

	Llars sota el llindar de la pobresa
CMSS Patraix	24,0%
CMSS Benimaclet	7,7%
CMSS Salvador Allende	32,5%
Ciutat de València	20,6%

Font: Diagnòstic de necessitats socials de la ciutat de València, 2017 (2018). Ajuntament de València i Universitat de València

En la present taula trobem la proporció de les llars sota el llindar de pobresa del CMSS Patraix, centre de referència per al barri de la Font Santa, i dels centres amb el percentatge més alt (CMSS Salvador Allende) i més baix (CMSS Benimaclet); a més de la dada total de la ciutat de València.

Prèviament al comentari de les dades, cal explicar què s'entén per llindar de pobresa. Es considera que una llar està per davall del llindar de la pobresa quan els seus ingressos per unitat de consum són inferiors al 60% de la renda mitjana disponible equivalent. D'esta manera, el percentatge de llars per davall del llindar de pobresa a la ciutat de València se situa en el 20,6%. No obstant això existix una gran variació entre CMSS, de manera que Benimaclet és el que menor percentatge té amb un 7,7% i Salvador Allende el que més en té amb un 32,5%.

El percentatge del CMSS Patraix es troba per damunt de la mitjana de la ciutat de València; no obstant això, no arriba als alts nivells de Salvador Allende: amb un 24%.

Així doncs, es pot deduir que la situació de les llars del barri de la Font Santa és complicada, perquè és un dels barris amb percentatges per damunt del total de la ciutat.

Taula 19. Proporció de persones/llars en risc de pobresa i exclusió social segons indicador AROPE per CMSS

	Llars en risc de pobresa i exclusió social (indicador AROPE)
CMSS Patraix	27,1 %
CMSS Benimaclet	3,9 %
CMSS Salvador Allende	46,1 %
Ciutat de València	30,7 %

Font: Diagnòstic de necessitats socials de la ciutat de València, 2017 (2018). Ajuntament de València i Universitat de València

De manera complementària a la taula anterior, en esta es mostren les dades de persones en situació d'exclusió, és a dir, una concepció més àmplia de la pobresa econòmica. A pesar que estes dades no ens poden mostrar les especificitats ni particularitats de la Font Santa, sí que ens oferixen el percentatge de persones en risc per àrees d'actuació dels CMSS.

Per a tindre una definició més completa del que és la pobresa i l'exclusió social, des de la UE i altres institucions s'utilitza l'indicador AROPE (At Risk Of Poverty and Exclusion), el qual és un indicador sintètic de pobresa. Per a això definix la població en risc de pobresa com aquella que es troba en alguna de les següents situacions (Lorente, 2017):

- 1.) Persones/Llars en risc de pobresa. Persones/Llars els ingressos de les quals per unitat de consum són inferiors al 60% de la renda mitjana disponible equivalent: 540 €/mes per llar.
- 2.) Persones/Llars en situació de manca material severa. Proporció de la població/llars que manquen almenys de quatre de nou béns considerats essencials.
- 3.) Persones/Llars amb molt baixa intensitat de treball. Llars amb persones de 0 a 59 anys, en els quals el conjunt dels seus membres en edat de treballar ho van fer menys del 20% del seu potencial total de treball l'any anterior.

La taula 18 ens mostrava el percentatge de llars que complien la primera situació de les tres. En la taula 19 ens trobem el percentatge de llars que complixen alguna d'estes situacions, i és per això que els resultats de l'indicador AROPE són majors que els percentatges de la taula anterior (taula 18), a excepció de Benimaclet. De fet, el CMSS amb menor percentatge de llars en risc de pobresa i exclusió social (ARPE) continua sent Benimaclet (3,88%); mentre que, qui manté el percentatge més elevat continua sent, al seu torn també, el centre de Salvador Allende (46,09%). En este cas, respecte al centre de Patraix els percentatges han augmentat, encara que segueix per davall de la mitjana de la ciutat de València, la qual ha passat a tindre un percentatge de 30,66%: mentre que el centre de Patraix es queda amb un 27,10%. Esta alteració en la qual el centre de Patraix passa a estar per davall de la mitjana de la ciutat de València és propiciada per, com s'ha citat abans, tindre en compte les diferents situacions de la població: risc de pobresa, manca material severa i molt baixa intensitat de treball.

Podem concloure després de l'anàlisi de les taules de l'apartat Renda i vulnerabilitat que la Font Santa és un barri que es troba en una situació de vulnerabilitat acusada a pesar que les dades del districte al qual pertany emmascaren la situació del barri, ja que existix una certa disparitat entre els barris que el componen. La Font Santa seria, al costat de Tres Forques, un dels barris més vulnerables del districte, mentre que la resta de barris es trobarien en una situació relativament millor.

A manera de resum d'este apartat podem destacar que les dades socioeconòmiques del barri queden desdibuixades quan analitzem les dades segons districte o CMSS; el baix nombre de població d'este queda disminuït en el conjunt d'un districte o en la zona d'actuació del centre, amb una població molt més gran (3.500 habitants de la Font Santa, dins d'un districte de quasi 50.000 habitants o un centre que atén més de 70.000 persones). Eixes dades més globals ens parlen de resultats prop de la mitjana de la ciutat, fins i tot alguns per davall d'esta, com els de despesa d'energia o d'exclusió. Però quan analitzem les dades de barri és quan és clara la situació de desavantatge que té davant de la resta de la seua zona; és el que ocorre amb les dades econòmiques, les de pobresa o les de vulnerabilitat i risc de desprotecció de menors. Per això, l'anàlisi ha de centrar-se en estes últimes i això ens porta a identificar el barri dins dels que presenten pitjors resultats quant al nivell de renda dins de la ciutat.

7. Recursos

El barri de la Font Santa, quant a recursos es refereix, té un volum considerable d'equipaments i servicis. Malgrat no ser un barri molt extens geogràficament, presenta tota una sèrie de recursos de diversa índole (socials, educatius, sanitaris, de transport) que conformen la dotació del barri.

a) Recursos socials

CENTRE MUNICIPAL DE SERVICIS SOCIALS CMSS PATRAIX (de referència)

Domicili: C/ Salabert, 13

C. Postal: 46018 Població: València

Telèfon: 962 084 670

CENTRE MUNICIPAL D'ATENCIÓ A PERSONES MAJORS CMAPM FUENSANTA

Domicili: C/ Mare de Déu de la Font Santa, s/n

C. Postal: 6014 Població: València

Telèfon: 962 084 679

FUNDACIÓ A. MIGUEL ROCA – PROYECTO HOMBRE VALÈNCIA

Domicili: C/ Pare Esteban Pernet, 1

C. Postal: 46014 Població: València

Telèfon: 963 597 777

PAVELLÓ MUNICIPAL FONTSANTA

Domicili: C/ Rei Saud, s/n

C. Postal: 46014 Població: València

Telèfon: 963 219 891

b) Recursos educatius

COL·LEGI CONCERTAT CLARET FUENSANTA

Domicili: plaça de Múrcia, 9

C. Postal: 46014 Població: València Telèfon: 96-3791914

COL·LEGI CONCERTAT JESÚS MARÍA-FUENSANTA

Domicili: plaça de Múrcia, 10

C. Postal: 46014 Població: València

Telèfon: 963 793 251

COL·LEGI CONCERTAT SANTA MARIA

Domicili: av. de les Tres Creus, 10.

C. Postal: 46014 Població: València

Telèfon: 963 792 355

INSTITUT EDUCACIÓ SECUNDÀRIA NÚM. 26

INSTITUT ESO LA MISERICÒRDIA

Domicili: C/ Casa de la Misericòrdia, 34

C. Postal: 46014 Població: València

Telèfon: 963 596 599

INSTITUT EDUCACIÓ SECUNDÀRIA NÚM. 27

INSTITUT FP LA MISERICÒRDIA

Domicili: C/ Casa de la Misericòrdia, 34

C. Postal: 46014 Població: València

Telèfon: 961 205 920

CENTRE ESPECÍFIC D'EDUCACIÓ A DISTÀNCIA CEED-CV

Domicili: C/ Casa de la Misericòrdia, 34

C. Postal: 46014 Població: València

Telèfon: 961 206 990

BIBLIOTECA PÚBLICA MUNICIPAL VICENT BOIX I RICARTE

Domicili: C/ Escultor Salzillo, 12

C. Postal: 46014 Població: València

Telèfon: 963 791 523

c.) Recursos sanitaris

CENTRE DE SALUT MARE DE DÉU DE LA FONTSANTA

Titular: Conselleria de Sanitat. Departament de Salut 9

Domicili: C/ Mare de Déu de la Font Santa 18-20

C. Postal: 46014 Població: València

Telèfon: 961 925 503

CENTRE D'ESPECIALITATS JOAN LLORENÇ (de referència)

Domicili: C/ Joan Llorenç, 8
C. Postal: 46008 Població: València
Telèfon: 963 987 212

HOSPITAL GENERAL UNIVERSITARI

Titular: Diputació de València
Domicili: av. de les Tres Cruces s/n
C. Postal: 46014 Població: València
Teléfono: 963 131 800

d.) Recursos de transport

LÍNIES EMT: 70, 71, 73, 95,99, N5.

METRO: parada “Nou d’Octubre” (fora dels límits del barri, però propera)

VALENBISI: Pare Esteban Pernet – Casa de la Misericòrdia.

8. Centre Municipal de Servicis Socials Patraix

Entre els servicis i activitats que oferix el centre, igual que la resta de CMSS, hi ha:

1. Informació, orientació i assessorament a la població en general i col·lectius sobre els drets i recursos socials existents.

2. Servicis domiciliaris que comprenen:

El servici d'ajuda a domicili: pretén facilitar la permanència de cada persona en el seu medi habitual mitjançant la prestació de servicis de caràcter domèstic, social, personal o educatiu.

El programa Menjar a casa: servici de repartiment de menjars a domicili dirigit a persones majors de 65 anys, que per la seua especial situació, tinguen dificultat en la seua nutrició.

El servici de Teleassistència: dispositiu d'alarma que permet a la persona avisar d'una urgència com una caiguda, un accident domèstic, etc., sense necessitat d'utilitzar el telèfon.

3. Menor: programa que té per objectius la prevenció de les situacions de carència, marginals i d'inadaptació de menors, així com la protecció i assistència al menor en risc, per a oferir-los els recursos necessaris per a un desenvolupament físic i psicològic harmònic adequat en relació amb el seu entorn.

4. Programa d'Inserció social i laboral: desenvolupa actuacions de lluita contra l'exclusió social des de l'òptica social, laboral i d'habitatge. Té al seu càrrec la gestió de la Renda Valenciana d'Inclusió que garantix uns ingressos mínims de supervivència.

5. Programa de Dependència: aplica la llei d'autonomia personal i atenció a la dependència a persones que tenen limitada la seua capacitat per a viure de manera autònoma.

6. Col·labora: programa que té per objecte potenciar la intervenció comunitària per a propiciar la participació i fomentar la iniciativa social, l'associacionisme i el voluntariat. Convocatòria de projectes a càrrec d'entitats socials dels barris.

A. Dades de l'actuació del CMSS de Patraix

A continuació mostrarem algunes dades de l'activitat que es desenvolupa en el CMSS de Patraix, obtingudes de l'última memòria del centre, any 2018, amb la finalitat de mostrar les característiques de les persones ateses des dels Servicis Socials municipals. En algunes ocasions, encara que no apareguen en les mateixes taules, els comparem amb les dades de 2007, aproximadament una dècada abans, per a poder valorar-ne l'evolució.

Només les dades de la primera taula són exclusives per barri, la resta són dades del conjunt de la zona d'actuació del centre, al no estar disponible la desagregació per barri.

Taula 20. Expedients segons barri i CMSS

		Expedients	% CMSS
CMSS Patraix	Tres Forques	588	25,2 %
	La Font Santa	287	12,3 %
	La Llum	111	4,8 %
	Patraix	853	36,5 %
	Sant Isidre	184	7,9 %
	Vara de Quart	175	7,5 %
	Safranar	134	5,7 %
	No hi consta	4	0,2 %

	Total CMSS	2.336	100 %
--	-------------------	-------	-------

Font: Memòria informació SIUSS del CMSS Patraix, 2018.

Com podem observar en la taula, l'any 2018, des del CMSS Patraix es va treballar amb 2.336 expedients, dels quals el 12,3% pertanyen al barri de la Font Santa. Dada lleugerament inferior a la de l'any 2007 (15,3%). La major part de les atencions es presenten en el barri de Patraix, amb més d'un terç del total de les famílies ateses. Este és el barri on se situa actualment la seu del centre de Servicis Socials, la qual cosa corrobora la tendència observada en altres barris que la distància geogràfica és un factor que influeix en l'ús dels recursos. En este cas coincidix amb el fet que Patraix és el barri amb major població (més de 30.000 habitants), de manera que és un dels barris més poblats de la ciutat.

Les següents taules mostren altres dades sobre les atencions que es realitzen en el CMSS Patraix, però ja sobre el total de la seua zona d'actuació. No es disposen d'altres dades d'atenció desagregades per barri.

Taula 21. Usuaris/àries. Piràmide

	No hi consta		Home		Dona		Total	
	nº	%	nº	%	nº	%	nº	%
No hi consta	3	37,5 %	10	0,8 %	17	0,8 %	30	0,9 %
0-15	2	25 %	391	29,8 %	339	16,5 %	732	21,7 %
16-17	0	0 %	28	2,1 %	24	1,2 %	52	1,5 %
18-64	2	25 %	656	50 %	1107	53,8 %	1.765	52,3 %
65-79	0	0 %	97	7,4 %	203	9,9 %	300	8,9 %
80 i més	1	12,5 %	129	9,8 %	366	17,8 %	496	14,7 %
Total	8	100 %	1.311	100 %	2.056	100 %	3.375	100 %
% sexe	0,20%		38,80%		60,90%		100%	

Font: Memòria informació SIUSS del CMSS Patraix, 2018.

L'any 2018 es van atendre un total de 3.375 persones, de les quals 2.056 eren dones, la qual cosa es tradueix en un 60,9% de les persones ateses. L'any 2007 va ser un 61,3% de dones respecte del total. El grup més nombrós respon al de dones entre 18-64 anys, 1.107 usuàries, seguit del grup d'homes de 18-64 anys, amb 656 usuaris. Esta realitat ens parla d'una tendència en la qual les dones són les usuàries majoritàries dels Servicis Socials a causa del rol de gènere i als patrons culturals vinculats a l'atenció i l'assistència.

Respecte del total, el grup majoritari és el de persones de 18-64 anys, lògicament, ja que es referix al perfil que cobrix un major rang d'edats. Però crida l'atenció l'alt percentatge d'usuaris de 0-15 anys, amb un 21,7%, tenint en compte que el percentatge de joves entre 0-15 anys en el total de la població del barri no arriba ni al 20%, que se situa exactament en un 16,3%. També molt important és el nombre de persones majors de 65 anys, 796 o el 23,6% del total de persones ateses, amb una clara proporció de dones, més del 70%, producte de la seua major esperança de vida.

Taula 22. Intervencions segons el sector de referència de la intervenció

	Intervencions	
	Nombre	%
Família	1.261	36,4 %
Infància	167	4,8 %
Joventut	19	0,5 %
Dona	246	7,1%
Persones majors	901	26 %
Persones amb discapacitats	190	5,5 %
Persones recluses i exrecluses	7	0,2 %
Minories ètniques	3	0,1 %
Persones sense llar i transeïnts	12	0,3 %
Persones toxicòmanes	4	0,1 %
Persones refugiades i asilades	9	0,3 %
Emigrants	4	0,1 %
Persones malaltes psiquiàtriques	16	0,5 %
Altres grups en situació de necessitat	402	11,6 %
Inmigrants	223	6,4 %
Total	3.464	100 %

Font: Memòria informació SIUSS del CMSS Patraix, 2018.

Esta taula mostra com en 2018 més de la meitat de les intervencions es van realitzar en l'àmbit de la família i de les persones majors. Estes dos camps són els que en els últims anys estan concentrant-se la majoria de les intervencions.

Els àmbits d'intervenció següents són dona (7,1%), immigrants (6,4%), persones amb discapacitats (5,5%), infància (4,8%); i la resta clarament minoritaris. Si realitzem una mirada cap a a l'any 2007, la situació que ens trobem no canvia considerablement, sempre tenint en compte xicotetes oscil·lacions.

Taula 23. Intervencions segons tipus de valoració

		Intervencions	%
Situació de necessitat relacionada amb una adequada informació sobre l'accés als recursos	Informació sobre les prestacions dels serveis socials	1.814	45,5 %
	Informació sobre altres recursos de protecció social	370	9,3 %
	Informació sobre recursos de participació social	4	0,1 %
Situació de necessitat relacionada amb una adequada convivència personal i familiar	Desajustaments convivencials	295	7,4 %
	Abandó de la llar	3	0,1 %
	Maltractaments	48	1,2 %
	Limitació d'autonomia personal	48	1,2 %
	Soledad/aïllament	3	0,1 %
Situació de necessitat relacionada amb una adequada integració social	Dificultats per a la inserció laboral	80	2 %
	Dificultats d'inserció escolar	3	0,1 %
	Dificultats d'inserció social	80	2 %
Situació de necessitat relacionada amb la falta de mitjans per a la subsistència	Manca de mitjans propis per a cobrir necessitats bàsiques	1.209	30,4 %
	Situacions de necessitat provocades per emergències socials	26	0,7 %
Total		3.983	100 %

Font: Memòria informació SIUSS del CMSS Patraix, 2018.

En la present taula es mostren les intervencions que s'han efectuat en 2018 segons les valoracions que es duen a terme pels i les professionals del centre. És una informació valuosa perquè és la que l'equip professional fa de les situacions que es presenten.

En el CMSS Patraix les intervencions més nombroses, segons la mena de valoració dels i les professionals, es donen en el grup de “Situació de necessitat relacionada amb una adequada informació sobre l'accés als recursos”. Dins d'això es troben aspectes tan rellevants com “Informació sobre les prestacions dels serveis socials”, “Informació sobre altres recursos de protecció social” i “Informació sobre recursos de participació social”. Entre ells acumulen més de la meitat de les intervencions segons la mena de valoració en el CMSS Patraix (54,9%). Com a segon grup ressenyable es troba aquell que respon a “intervencions per a situació de necessitat relacionada amb la falta de

mitjans per a la subsistència” amb 1.209 valoracions que corresponen al 30,4% del total. En perspectiva comparada amb les dades del 2007, les intervencions relacionades amb la falta de mitjans per a subsistir han augmentat considerablement, perquè fa una dècada es trobava en percentatges per davall d'un cinquè part del total, amb un 13,2%.

Es podria explicar que el percentatge d'intervencions en estos dos grups, sobretot el que es referix a la falta de mitjans per a la subsistència, es deu a la situació econòmica de necessitats socials i econòmiques que existix en els diferents barris que atén el CMSS de Patraix, situació que ha anat empitjorant en l'última dècada coincidint amb la crisi de 2008.

Taula 24. Selecció de recursos aplicats amb major freqüència

	Recursos	%
Informació sobre prestacions de servicis socials	1.429	39,2 %
Ajuda econòmica pública de pagament únic	1.204	33 %
Atencions que impliquen alimentació	288	7,9 %
Prestacions d'ajudes tècniques	218	6 %
Tramitació accés recursos no dependents sistema servicis socials	162	4,4 %
Derivació cap a recursos i servicis interns del sistema servicis socials	89	2,4 %
Prestacions d'ajuda a domicili	77	2,1 %
Suport de caràcter personal fora del domicili	39	1,1 %
Canalització cap a programes sectorials del mateix centre	37	1 %
Informació i derivació a altres sistemes	36	1 %
Ajudes econòmiques públiques periòdiques	31	0,8 %
Informació general i inespecífica	24	0,7 %
Albergs	14	0,4 %

Font: Memòria informació SIUSS del CMSS Patraix, 2018.

S'oferix en esta taula una selecció de recursos utilitzats en la intervenció. El recurs més utilitzat pels i les usuàries del centre de Patraix és “Informació sobre prestacions de servicis socials” amb un 39,2% del total. La informació és la porta d'entrada a les prestacions després de la valoració prèvia de les/els professionals.

Com podem observar un dels recursos més utilitzats és el d'ajudes per a la manutenció, relacionat de manera coherent amb les dades de l'anterior taula en la qual véiem que les

valoracions de situacions lligades amb la falta de mitjans per a la subsistència era una de les intervencions principals.

Darrere d'estos dos principals recursos ens trobem les “Atencions que impliquen alimentació” (7,9%), “Prestacions d'ajudes tècniques” (6%) i “Tramitació accés recursos no dependents sistema servicis socials” (4,4%). La resta de recursos no arriben a percentatges tan elevats com la resta ja esmentats.

B. Entrevista al CMSS Patraix

En el present apartat s'inclouen les principals idees extretes de l'entrevista realitzada a la directora del CMSS Patraix, en relació amb la situació que viu el barri de la Font Santa. L'anàlisi de l'entrevista girarà al voltant de diverses qüestions, com ara la relació del Centre Municipal de Servicis Socials amb el barri, la situació del barri i la caracterització de la població; a més s'hi inclou també el tema relacionat amb les dotacions i equipaments en el barri.

El primer que s'hi esmenta és el canvi que s'ha produït de lloc de la seu del centre, ja que abans estava situat en el mateix barri de la Font Santa. Això podria haver influït en una menor afluència dels seus habitants al centre, cosa que no ha ocorregut perquè, malgrat ser un barri de menor població que els del seu al voltant, la proporció d'assistència al centre és superior a la dels altres barris. La concentració de problemàtiques en este, i això fa que siga una zona on hi ha moltes intervencions.

Pel que fa al tipus d'intervencions que s'hi realitzen amb el veïnat del barri de la Font Santa, la intervenció més notòria és aquella focalitzada en ajudes bàsiques de subsistència (com esmenta la directora del centre, la Renda Valenciana d'Inclusió). Les ajudes a persones majors també tenen un pes important en el centre, però això es deu a una tendència generalitzada en la gran majoria dels barris que es troben dins del CMSS. La particularitat del barri de la Font Santa respecte al tipus d'intervencions que s'hi duen a terme, en relació amb la resta de barris d'actuació del centre, se centra en les ajudes econòmiques de subsistència bàsica; un tipus d'ajuda molt enfocada cap a les necessitats bàsiques de la població de la Font Santa. Això ens remet a la situació en la qual es troba el barri; segons la directora del centre la situació que es viu en la Font Santa respon a una vulnerabilitat del barri relativament considerable.

Quant a la consideració de vulnerabilitat del barri, malgrat tindre eixa caracterització de barri vulnerable econòmicament, presenta una gran quantitat de recursos i dotacions en infraestructures. No obstant això, malgrat tindre un volum considerable d'equipaments (educatius, sanitaris, esportius...), l'ús d'estos per part del veïnat és molt limitat. Les persones residents en el barri no aprofiten plenament les dotacions que tenen més pròximes, excepte les sanitàries i escolars, lògicament.

Quant a la dinàmica del barri de la Font Santa, el barri a penes manté relació amb la resta de barris del seu entorn, és a dir, sembla que es tanca en si mateix. El veïnat de la Font Santa acaba fent la seua vida dins de la delimitació del barri.

Pel que fa a la cohesió del barri, no sembla existir una identitat de barri definida. No existeix una unió participativa entre el veïnat de la Font Santa. No existeix una veu conjunta a l'hora d'expressar necessitats i demandes. A conseqüència d'això, són més demandes individuals basades en la necessitat individual les que es produeixen. Això dificulta la labor de treballar amb el barri des del Centre, perquè no es troba una veu que actue com a representant comú de les demandes del barri. Se centra bàsicament, d'aqueixa manera, concretament en situacions individuals i específiques de cadascun/a de els/as veïns/as de la Font Santa.

Quant als conflictes en el barri, el principal problema que es produeix en La Font Santa resideix en un xoc cultural entre diferents perfils de població: la població gitana amb la població immigrant. No és una situació de conflicte constant, però en moments concrets i específics solen eixir a la llum aqueixes diferències en forma de xoc cultural.

Com a segon conflicte en el barri, sorgeix el fenomen de l'ocupació d'habitatges, malgrat que en comparació amb altres barris de la zona no siga tan inflada.

Segons la directora del Centre Municipal de Servicis Socials, en comparativa amb altres barris pròxims com Tres Forques, el fenomen de l'ocupació no té un mateix pes dins del barri. En definitiva, existeixen casos d'ocupació en La Font Santa, però en menor proporció que en barris confrontants com Tres Forques. A diferència de Tres Forques, on moltes cases van quedar buides, en La Font Santa els habitatges atorgats a famílies des del seu origen en el barri s'han anat passant de generació en generació. Amb el que la majoria de cases no han quedat buides i l'ocupació no és tan notòria com en altres barris.

Quant a la població de la Font Santa, el veïnat del barri es troba, majorment, en una situació de vulnerabilitat social considerable. Eixa mateixa vulnerabilitat recau específicament en el perfil de dones d'ètnia gitana i de persones joves del barri. Respecte a la figura de la dona d'ètnia gitana, esta queda lligada i condicionada a un paper concret quan arriba a una determinada edat (12-13 anys aproximadament), de manera que primerencament deixa els estudis i passa a ocupar-se de les faenes de casa. De la mateixa manera, un percentatge elevat de persones joves deixa prompte els estudis amb la qual cosa la seua formació queda cenyida a poc més que l'ESO i, per això, tenen limitacions a posteriori en el mercat laboral, on arran de no haver acabat uns mínims estudis no arribaran a aconseguir l'autonomia que possibilita un treball d'una certa qualitat.

Quant a perspectives de futur, encara que el barri de la Font Santa haja tingut lleugeres millores respecte a dècades passades, la imatge de futur no és molt encoratjadora. És cert que les ajudes que es concedixen des del centre ajuden a cobrir les necessitats bàsiques de moltes veïnes i veïns, però només amb això no s'aconseguirà traure al barri de la seua situació de vulnerabilitat social. En certa manera, i com assenyala la directora del centre, es cobreixen les necessitats de hui però no les de demà.

Per a això, segons ella, es necessiten plans d'ajuda que vagen enfocats majorment a la població vulnerable en el barri; per tal d'ajudar-la en la seua millora en la formació per a poder eixir de la seua situació, i aconseguir d'eixa manera que la població més marginal tinga una major autonomia i independència.

Pel que fa a este tipus de plans d'ajuda, des del Centre Municipal de Servicis Socials es treballa amb diferents associacions i federacions per a aconseguir estos objectius. La directora del centre comenta que es treballa amb Maranatha, Romi, FAGA i Iniciatives Solidàries, totes elles centrades en el pla de formació de la població vulnerable. Es tracta, doncs, d'una certa coordinació del centre amb associacions per a millorar la situació del veïnat de la Font Santa. Des del centre, majorment, es treballa amb estes associacions; no obstant això, també la labor es focalitza en els centres escolars del barri. Així doncs, el centre treballa sobre este tema amb un ampli espectre d'actius tant del barri com de fora d'este.

9. Altres aportacions

A) Entrevista a l'Associació Cultural de Veïns del Barri de la Font Santa

En esta anàlisi s'extrauen les idees principals sobre la realitat del barri de la Font Santa i l'opinió que té l'associació sobre les necessitats del mateix barri. En l'entrevista al president de l'associació s'han tractat diversos aspectes com el funcionament de la pròpia associació i la seua relació amb la població; la visió del barri i del seu veïnat; a més de qüestions sobre els equipaments i recursos de la Font Santa.

Per a començar, els inicis de l'Associació de Veïns en el barri de la Font Santa es remunten a la dècada de 1970, on l'objectiu era reclamar a l'Ajuntament més dotacions de servicis i espais públics, ja que el barri encara es trobava en construcció. Cal matisar com, en eixe moment, la Font Santa que a penes tenia unes dècades, era un barri jove situat als afores de la ciutat de València. Amb el pas del temps, a causa de diferents causes l'Associació de Veïns original dels setanta del segle XX va anar desintegrant-se i dissolent-se, fins a l'any 2005 que va ser quan va nàixer l'actual "Associació de Veïns Font Santa-València".

En l'actualitat la relació de l'Associació de Veïns amb el barri és pràcticament nul·la, ja que no es realitza cap activitat amb el veïnat. L'associació està formada per tres persones, les quals mantenen l'activitat dins de les seues possibilitats. Així mateix, l'Associació de Veïns tampoc es relaciona amb diferents entitats com serien grup de l'AMPA, partits polítics... La poca participació i nul acostament cap a l'Associació de Veïns es deu, segons les opinions de les persones entrevistades, a la deterioració de l'entorn on se situa la seu. Això no ajuda al fet que els veïns i veïnes s'hi acosten i s'interessen per l'Associació.

La visió del barri des de l'Associació de Veïns és d'un barri situat entre el terme municipal de Xirivella i la ciutat de València, en ple procés de degradació. Es creu que en el barri s'hauria de millorar la neteja, la seguretat, la sanitat i els servicis socials. Algunes de les demandes que s'han fet des de l'Associació de Veïns s'han complert, com les rampes en el barri per a les persones amb mobilitat reduïda, però en general no s'han executat la resta de demandes.

A l'hora d'imaginar el barri en un futur, de continuar degradant-se, la perspectiva és que acabe com el barri del Cabanyal o en mans de l'especulació immobiliària.

Quant al veïnat del barri de la Font Santa, des de l'Associació de Veïns no s'observa aparentment cap conflicte entre diferents grups dins de la zona del barri. És percebut com un barri dormitori. No obstant això, amb les taxes tan altes de desocupació que es donen en el barri esta tendència ha deixat de ser tan generalitzada.

Un dels principals objectius actuals de l'Associació de Veïns, en la mesura que siga possible, és el de millorar la qualitat de vida del veïnat. Per a això, es demanda per al barri que es netegen els solars i que s'hi construisquen parcs o zones d'aparcament, s'incremente la neteja i poda d'arbres, una major presència policial i que torne a tindre el barri un centre de Servicis Socials.

B) Entrevista al CMAPM la Font Santa

La present entrevista va ser realitzada al president del Centre Municipal d'Activitats per a Persones Majors del barri de la Font Santa, on es van abordar diferents aspectes relacionats tant amb el centre com amb el barri i el seu veïnat.

Com a primer aspecte a esmentar fruit de l'entrevista, s'assenyala que amb anterioritat el CMAPM es trobava integrat en el mateix espai que el CMSS del districte. Una vegada traslladat el Centre Municipal de Servicis Socials al barri de Patraix, la intenció de l'Administració era la de desplaçar el Centre d'Activitats per a Persones Majors fora del barri de la Font Santa. Segons ens va comentar l'entrevistat, la mobilització del veïnat va aconseguir que este centre es quedara en el barri finalment.

Un altre aspecte a ressenyar gira al voltant del funcionament i desenvolupament del mateix CMAPM. Quant a la relació del centre amb el veïnat del barri de la Font Santa, des del primer moment el president ens va explicar que a penes hi ha una relació definida amb el veïnat. Per part de les persones usuàries del centre, la utilització se centra en jocs de taula. Des del mateix CMAPM es va tractar d'oferir diferents activitats, com ara fòrums i lectures de llibres amb els seus conseqüents debats, però més enllà de la primera voluntat estos intents no van tindre èxit. Des del centre es van sol·licitar cursos per a millorar la memòria i també formació en informàtica, continguts que eren demandats per les persones usuàries. Ara bé, s'apunta que els cursos d'informàtica no estan estructurats per nivells i una vegada finalitzats no hi ha possibilitat de pujar de nivell i continuar amb l'activitat.

Quant a les activitats concretes que es duen a terme en el centre, diversos cursos i activitats, en la seua majoria, la població usuària sol ser d'altres barris dels voltants més que veïnat de la Font Santa.

Respecte a les demandes que se li fan a l'Administració per part del CMAPM, al no presentar un nombre tan elevat d'activitats i dinàmiques com uns altres CMAPM com podria ser el de Benicalap, en paraules del president, no es veuen en la necessitat de grans demandes cap a l'Ajuntament del qual depenen.

Pel que fa al mateix barri de la Font Santa i el seu veïnat, des d'un primer moment es va assenyalar la sensació de degradació en la qual es troba en general tot el barri. Ens va explicar com les cases que es van construir arran de la riuada de 1957 s'han anat abandonant per les famílies que allí residien, perquè busquen nous habitatges amb majors equipaments. La conseqüència és l'augment de l'ocupació d'habitatges. Este assumpte ja s'ha comentat en altres entrevistes, però sembla que l'opinió des d'este centre és més negativa que les anteriors.

El president del centre assenyalava que la situació ha arribat a este punt com a conseqüència de la falta d'intervenció per part de les autoritats. Ens dibuixa una imatge en la qual, com a norma general, en els blocs de cases només hi ha 3, 4 o 5 persones que paguen les despeses de comunitat, mentre que la resta, que sembla que es troba ocupant habitatges de manera irregular, no paga les seues corresponents quotes. Això provoca que la situació dels habitatges empitjore, perquè el seu manteniment acaba sent molt inferior al que hauria de ser. D'esta manera, contínuament el veïnat es troba en un context de major degradació.

A continuació, ens assenyalava com el perfil poblacional en el barri és molt heterogeni. Dibuixa un barri en el qual cohabitaven tant persones autòctones de la ciutat de València com persones d'ètnia gitana, africanes, asiàtiques, etc. Arran d'esta gran varietat de població en el barri de la Font Santa, ens assenyalava que hi ha un nombre considerable de conflictes entre procedències i cultures. Els xocs culturals són una cosa recurrent entre la població en el barri de la Font Santa. Tampoc este tema és percebut de manera similar per part d'altres persones entrevistades, els qui han informat que no existeixen conflictes veïnals d'importància en el barri.

En resum, els problemes principals del barri són dos: l'ocupació il·legal d'habitatges i els conflictes culturals entre veïnes i veïns de diferents cultures i procedències.

Com a última part de l'entrevista, sobre les perspectives de futur del barri, el president del CMAPM incidix en l'aspecte que sense el corresponent i necessari compromís social per part del veïnat de la Font Santa la situació vulnerable del barri no podrà solucionar-se. La gent jove ha de tindre la iniciativa de prendre les regnes per a dinamitzar el barri i que prospere, perquè segons ell la gent que en el seu moment en les dècades de 1950 i 1960 van tindre la iniciativa ja no poden tornar a tirar del carro. En altres paraules, no es percep un compromís social en la Font Santa que pugua ser l'inici d'un canvi en el barri; sense això no serà possible eixir de les dinàmiques de vulnerabilitat en les quals es troba.

C) Referències del barri en la premsa

- *“Los vecinos de la Fuensanta disfrutaban ya del polideportivo.” Levante-EMV. 07/11/2015*

[<https://www.levante-emv.com/valència/2015/11/07/vecinos-fuensanta-º-disfrutan-polideportivo/1338224.html>]

- *“Los terrenos para abrir una calle en Fuensanta salen por 3,5 millones.”* Las Provincias. 15/06/2018

[<https://www.lasprovincias.es/valència-ciudad/201608/19/terrenos-para-abrir-calle-20160818235857.html>]

- *“Los vecinos de la Fuensanta solicitan más seguridad para el barrio.”* Cadena SER. Cadena Ser. 21/03/2019.

[https://cadenaser.com/emisora/2019/03/21/radio_valència/1553170841_649530.html]

- *“Fuensanta: olvido e incivismo.”* El Periódico de Aquí. 11/11/2018.

[<https://www.elperiodicodeaqui.com/epda-noticias/fuensanta--olvido-e-incivismo/169202>]

- *“Los pisos más baratos de La Fonsanta, el barrio más humilde de Valencia.”* YaEncontré. 28/11/2018.

[<https://www.yaencontre.com/noticias/vivienda/compraventa/los-pisos-mas-baratos-la-fonsanta-barrio-mas-humilde-valència/>]

10. Conclusions

El barri de la Fonsanta, situat al sud-oest de la ciutat de València, forma part del districte de l'Olivereta. És un barri xicotet d'extensió i amb una població d'uns 3.500 habitants, que té una densitat de població superior al de la mitjana de la ciutat de València. Se situa en l'extraradi de la ciutat i és un dels últims barris de l'àrea metropolitana de València, que limita amb el terme municipal de Xirivella.

Amb anterioritat a la construcció dels primers habitatges, el seu paisatge estava caracteritzat per uns pocs edificis i alqueries disseminades en l'horta. El barri com s'entén en l'actualitat té el seu origen en el grup d'habitatges socials Mare de Déu de la Fuensanta a mitjan segle XX, construït arran de la riuada de 1957. A poc a poc la

Fontsanta va anar assentant-se com a barri es va expandir i es va configurar, en paral·lel a la seua delimitació territorial actual.

Quant a la seua població, la tipologia és relativament heterogènia; a partir de la dècada de 1950 i 1960 van anar assentant-s'hi les famílies afectades per la riuada, per a posteriorment completar-se amb població d'altres comunitats espanyoles. Amb la consolidació del barri van arribar-hi persones nouvingudes a la ciutat, fins a arribar a l'actualitat, on conviu la població originària del barri, normalment d'avançada edat, amb població d'ètnia gitana i persones estrangeres, amb un pes important de pakistanesos (representen el 27,4% de les persones estrangeres i tenen un perfil molt masculinitzat).

El veïnat està ocupat principalment en activitats relacionades amb el sector servici, en la lògica de la terciarització de l'economia i, generalment, treballa fora del barri. D'altra banda els comerços i negocis van augmentant cap a la zona nord, com més pròxima a l'Hospital General.

Respecte al nivell de renda del barri, una conclusió de les nombroses dades aportades (encara que algunes d'elles es referixen al districte), és el nivell econòmic baix que hi ha i, tal com hem diferenciat, se centra sobretot en la zona sud d'este. Esta dada diferencia el barri dins del seu districte i és un dels majors problemes que presenta. El nivell de vulnerabilitat és molt elevat i el mateix ocorre amb el de risc de desprotecció de menors. Encara que no posseïm dades de desocupació diferenciada per zones, les anàlisis qualitatives ens indiquen que la taxa de desocupació en el barri és alta i que afecta especialment població gitana i jove. Estes dades han d'alertar les polítiques socials que es desenvolupen en el seu territori.

Pel que fa a les dotacions i els equipaments presents en el barri de la Font Santa la realitat que es constata és que el nombre és considerable. Tal és així que, a pesar de la reduïda grandària del barri, té recursos i dotacions en la majoria de les àrees més importants: sanitat, educació i socials. Quant a la sanitat, hi ha una situació privilegiada, perquè té dins de la seua delimitació territorial un centre de salut i l'Hospital General. Respecte a l'educació, la presència de diferents col·legis i de la Casa Misericòrdia dota el barri de la Font Santa d'una xarxa escolar densa de la qual fins i tot altres barris poden beneficiar-se. En l'aspecte social, hi ha diferents centres que ofereixen diversos servicis com a Proyecto Hombre o el Centre Municipal d'Activitats per a Persones Majors, etc.

En definitiva, el barri de la Font Santa, malgrat la seua poca extensió territorial, presenta un gran nombre de dotacions i equipaments que nodriuen tant el mateix barri com la resta de barris del seu voltant. Malgrat tot, l'opinió dels/de les agents socials i els/les professionals és que el veïnat de la Font Santa infrautilitza els equipaments i les dotacions, una dinàmica que valdria la pena revertir treballant en les causes i buscant possibles solucions.

Respecte als mitjans de transport i la connectivitat del barri, la Font Santa presenta en l'actualitat uns servicis que afavorixen que el barri estiga ben comunicat. Amb el pas del temps i, en una certa manera, gràcies a la presència de l'Hospital General i del complex educatiu de la Misericòrdia, les comunicacions han anat augmentant i diversificant-se.

El seu entramat urbà, on queda envoltat de llargues avingudes i carrers principals ajuda també la seua connectivitat. Cal destacar mitjans de transport com l'autobús, el metro i el ValenBisi, els quals formarien part d'esta xarxa pública de comunicació urbana.

De les entrevistes a diferents agents i professionals s'han recollit diferents reivindicacions. Entre elles destaquen la necessitat de crear plans d'ajuda en matèria de formació educativa per als sectors més vulnerables de població en el barri. Altres demandes són la millora de les zones intermèdies entre els habitatges, que incloguen entre elles de zones verdes amb parcs o aparcaments, un increment de la neteja del barri, una major presència de la policia, i la demanda que torne a tindre presència els Servicis Socials dins dels límits del barri.

En l'àmbit de l'habitatge, l'apreciació més clara que apareix al llarg de les entrevistes és la deterioració d'un nombre elevat d'edificacions i habitatges. En general, els habitatges del barri es troben en una situació de deterioració sostinguda; de manera que el major gruix d'estos es troba en els blocs d'edificis construïts en el Grup de la Font Santa. Malgrat les reformes aplicades anys arrere en estes blocs per problemes d'aluminosis, la situació continua sent delicada.

En el barri es poden diferenciar dos zones amb característiques pròpies: la zona sud amb edificacions més modestes i la zona nord, direcció Hospital General, amb finques d'habitatges en millors condicions. Així doncs, s'hi pot observar una diferència entre els habitatges socials construïts arran de la riuada de 1957 i aquells creats a posteriori en el "desenvolupisme espanyol", tant en tipologia, com en materials i manteniment.

Respecte a l'actuació dels Servicis Socials, molt important dins del treball que es realitza des del CMSS Patraix, es desenvolupen actuacions que tracten de pal·liar la situació de vulnerabilitat important que existix en el barri, centrada sobretot en el factor econòmic que té a veure amb l'alta desocupació que hi ha. Al seu torn, resulta significatiu que s'han incrementat les ajudes de caràcter econòmic per a cobrir les necessitats bàsiques de la població, la qual cosa respon a l'empitjorament que bona part de les persones que residixen en el barri han patit a causa de la crisi econòmica. És opinió dels mateixos Servicis Socials que per a superar la situació present de vulnerabilitat es fa necessari un model d'actuació integral que contemple àmbits com la formació i els programes encaminats a garantir l'autonomia personal i econòmica de les persones que es troben en les situacions més difícils.

Finalment, ha transcorregut més d'una dècada des de la realització de l'anterior estudi de barri de la Font Santa. Els últims anys han sigut l'escenari d'una crisi econòmica de magnitud considerable. Malgrat tot, moltes de les circumstàncies que caracteritzen el barri van més enllà de la conjuntura econòmica. Font Santa és un barri de la perifèria de la ciutat de València que en els últims anys ha vist millorades les seues dotacions i equipaments col·lectius, no obstant això el veïnat continua estant en un risc de vulnerabilitat important. D'altra banda, la coexistència veïnal continua sent un repte, més encara quan el teixit associatiu té poca repercussió sobre el veïnat i la degradació d'unes certes zones i edificacions d'ús residencial continua sent una qüestió molt important que afecta les necessitats de la població. Amb tot, durant els pròxims anys les actuacions de tipus social haurien de perfilar-se de forma més específica i centrada en els grups de població que presenten major marginalitat. Apuntem la necessitat de dissenyar projectes d'actuació específica en matèria d'ocupació, formació i integració; tres camps que clarament sorgixen com a prioritaris en este estudi.

11. Bibliografía i altres fonts

Bibliografía

- Banyuls, Jeroni (1986). *La Font Santa y la Llum. València barrio a barrio*. Delegació de Descentralització. València. Ajuntament de València.
- Peñín, Alberto (1978). "*València 1874-1959, Ciudad, arquitectura y arquitectos*". València. Escola Tècnica Superior d'Arquitectura UPV.

Informes i estudis

- Aproximació a un indicador de nivell de renda 1981-1991-2001. Oficina d'Estadística de l'Ajuntament de València. Altres publicacions
- Cadastre de Béns immobles. Padró municipal d'Habitants a 1 de gener de 2016. Oficina d'Estadística, Ajuntament de València.
- Cens de població i habitatge ciutat de València (2011).
- Comissió Municipal per a la redistribució territorial i administrativa (1981), *Els nous districtes de la ciutat de València*.
- Regidoria de Servicis Socials. Ajuntament de València. Memòries del Servici d'Informació, CMSS Patraix, 2008 i 2018.
- Delegació de Descentralització (1985), “Junta Municipal de Proveïments”.
- Diagnòstic de necessitats socials de la ciutat de València, (2018). Ajuntament de València i Universitat de València
- Estudi sobre el barri de Fuensanta (2008). Secció d'Estudis i Planificació. Regidoria de Benestar Social i Integració.
- Informe “Actualització de l'aproximació a un indicador de nivell de renda 2001”. Oficina Estadística de l'Ajuntament de València.
- Informe sobre “Àrees vulnerables a la ciutat de València. Risc de desprotecció de menors, 2016. Aplicat als centres municipals de Servicis Socials (CMSS) (2016)”. Secció de Planificació i Innovació, Servici de Benestar Social i Integració.
- Oficina Estadística (2018), “Districte 7. L'Olivereta. Barri 4. La Font Santa”.
- Oficina Estadística. Ajuntament de València. Estimació del PIB per càpita per a la ciutat de València i els seus districtes (2014).
- Padró Municipal d'Habitants 2016. Oficina d'Estadística, Ajuntament de València.
- Padró Municipal d'Habitants 2018. Oficina d'Estadística, Ajuntament de València.

- Padró Municipal d'Habitants 2019. Oficina d'Estadística, Ajuntament de València.
- Projecte de mapa de la pobresa energètica per a l'Ajuntament de València. 2016. Universitat Politècnica de València.

Webgrafia

- Pàgina web de l'IES 27 (Misericòrdia) [www.ies27.net].
- Pàgina web de la Biblioteca València Digital [<https://bivaldi.gva.es>].
- Pàgina web de la ràdio CADENA SER [www.cadenaser.com].
- Pàgina web La València desaparecida [<https://Valenciadesaparecida.blogspot.com>].
- Pàgina web del diari LAS PROVINCIAS [www.lasprovincias.es].
- Pàgina web del diari LEVANTE.EMV [www.levante-emv.com].
- Pàgina web del diari VALÈNCIA PLAZA [<https://valenciaplaza.com/>].
- Pàgina web YaEncontré [<https://www.yaencontre.com>].

Altres fonts

- Entrevista al president del CMAPM Font Santa. 22/07/2019.
- Entrevista a la directora del CMSS Patraix. 22/08/2019.
- Entrevista a l'Associació de Veïns la Font Santa. 14/08/2019.